

Styret i Hønefoss Sparebank
Postboks 24
3502 HØNEFOSS

VÅR REFERANSE
19/1526

DERES REFERANSE

DATO
29.10.2019

Merknader - endelig rapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Hønefoss Sparebank 20.-21. mars 2019. Tilsynet hadde som formål å vurdere bankens risikoprofil på kreditt-, likviditets- og markedsrisikoområdet og bankens styring og kontroll på disse områdene. Bankens internkontroll og etterlevelse av hvitvaskingsregelverket ble også behandlet.

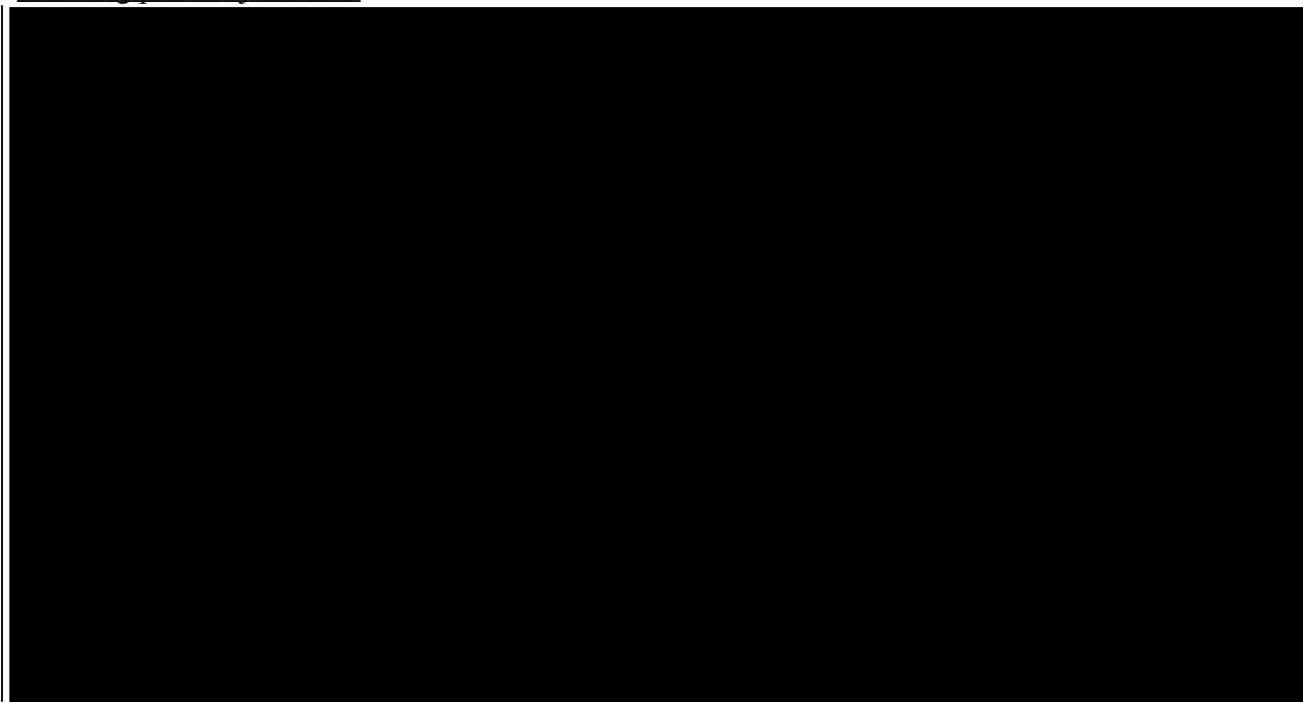
Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 21. mai 2019 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 30. juli 2019.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ

Eksposering og porteføljekvalitet på kredittrisikoområdet

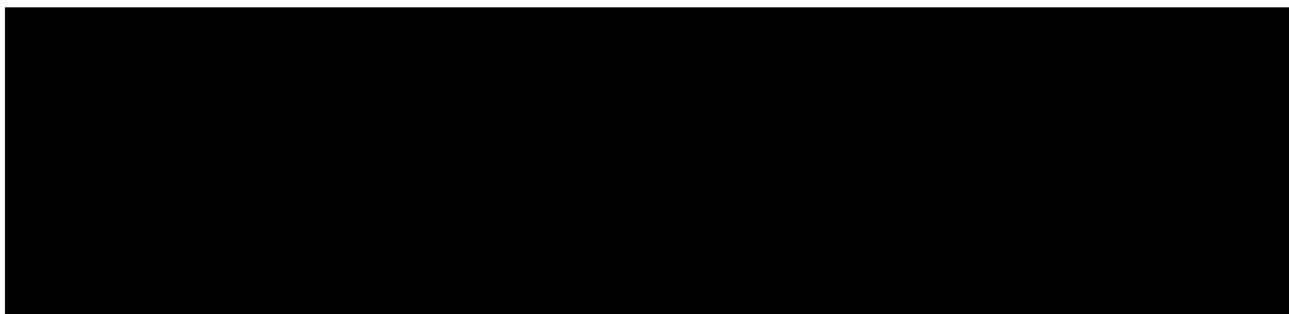
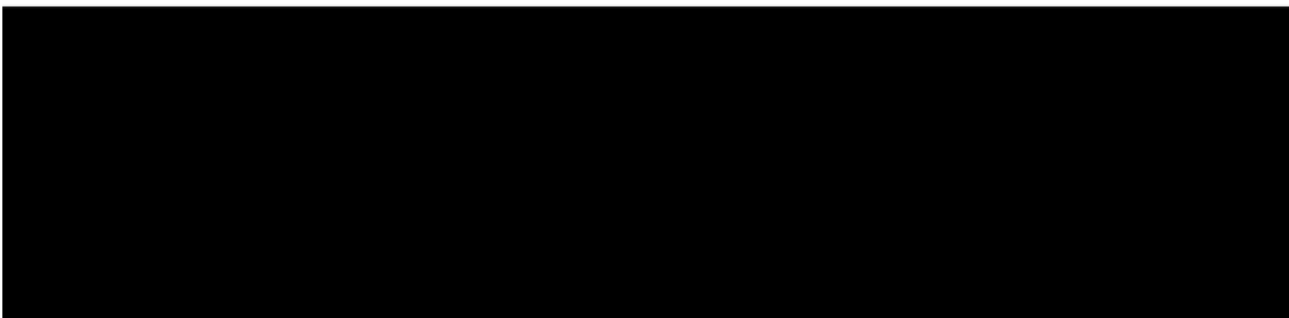
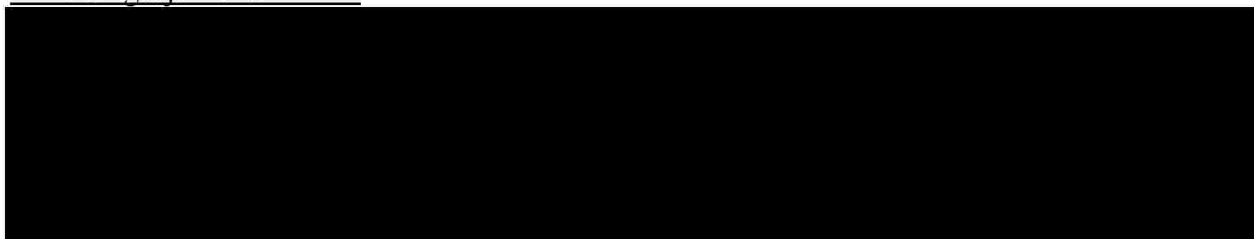
Vekst og porteføljekvalitet

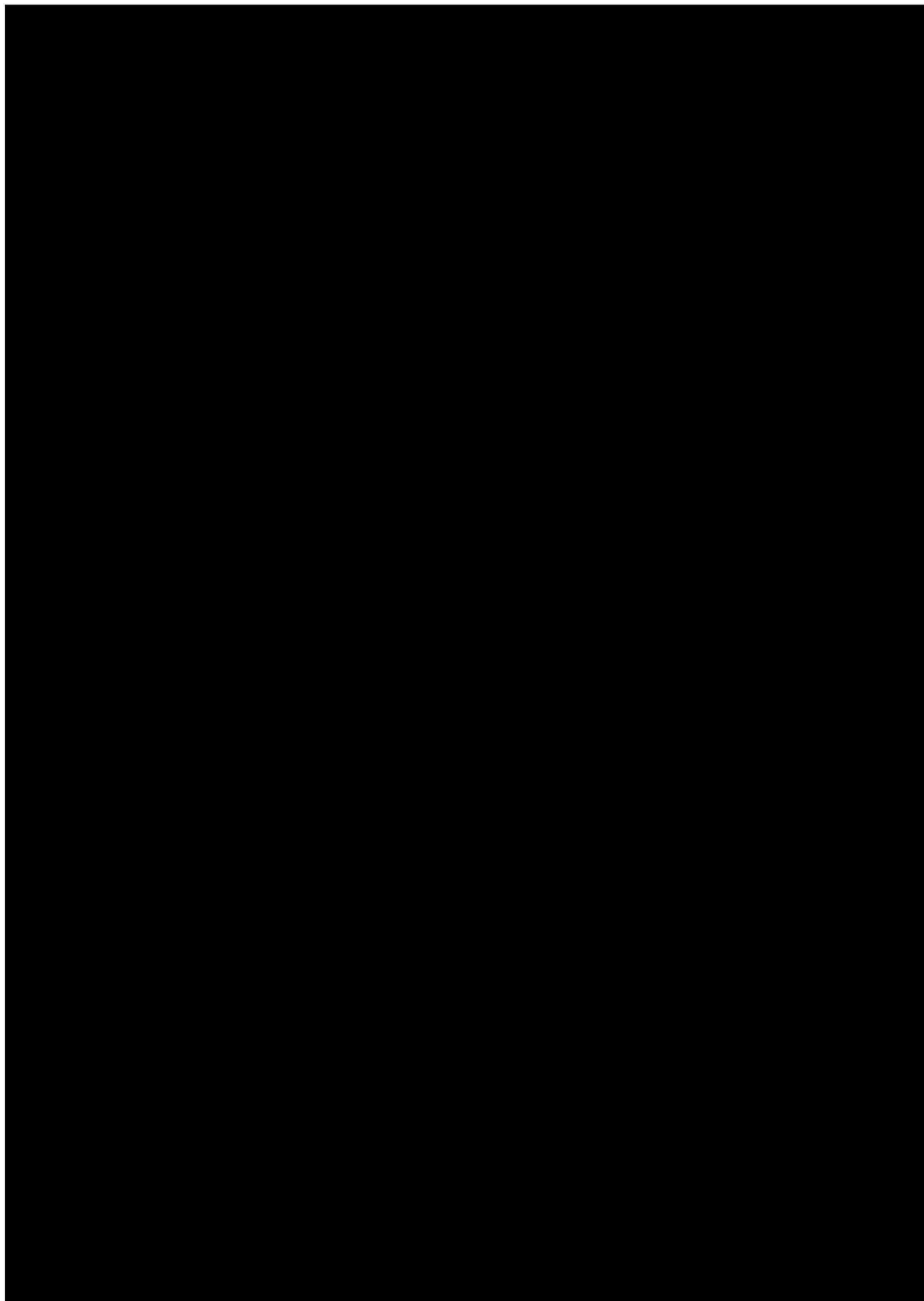
Med bakgrunn i blant annet høy andel høyrisiko og misligholdsvolum reiste Finanstilsynet spørsmål om nedskrivningsnivået i banken er tilstrekkelig. Finanstilsynet noterer seg at styret har hatt en nær dialog med revisor i arbeidet med å vurdere nedskrivningene, og at styret oppfatter at nivået på de individuelle nedskrivningene i banken er tilfredsstillende. Basert på analyse av samlet kredittportefølje og gjennomgang av enkeltengasjementer, er Finanstilsynet av den oppfatning at de individuelle nedskrivningene er for lave. Finanstilsynet ber styret foreta en fornyet og kritisk vurdering av nedskrivningsbehovet.

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at andelen gruppenedskrivninger av brutto utlån ligger under tilsvarende andel i sammenlignbare banker. I lys av kvaliteten i porteføljen stilte Finanstilsynet spørsmål om banken i tilstrekkelig grad har hensyntatt underliggende kredittrisiko og potensielle effekter av innføring av ny metodikk for tapsavsetninger i IFRS 9¹. Finanstilsynet noterer fra styrets svarbrev at banken forventer at innføringen av IFRS 9 vil medføre økte tapsavsetninger gitt nåværende porteføljekvalitet. Med utgangspunkt i kvaliteten i bankens kredittportefølje og gjeldende modell for beregning av gruppenedskrivninger opprettholder Finanstilsynet sin vurdering om at dagens nivå er for lavt, og ber banken foreta en ny vurdering av behovet for gruppenedskrivninger (jf. utlånskriften § 2-3 annet ledd og § 2-4 første og tredje ledd).

Enkeltengasjementer – BM

¹ Fra 1. januar 2020 skal unoterte banker, kredittforetak og finansieringsforetak utarbeide års-/delårsregnskap i samsvar med IFRS med mindre annet følger av årsregnskapsforskriften (§ 1-4). Det medfører blant annet at nye tapsregler i IFRS 9 erstatter gjeldende tapsregler i utlånsforskriften.

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

Overordnet styring og kontroll

I foreløpig rapport vurderte Finanstilsynet at det var vesentlige svakheter i styrings- og kontrollmiljøet i banken. Finanstilsynet merket seg også at flere av anbefalingene og kravene i Finanstilsynets rapport fra stedlig tilsyn i 2013 ikke var fulgt opp. Bankens gjennom de siste årene hatt en betydelig høyere risikoprofil enn det bankens styringsdokumenter har gitt uttrykk for, jf. merknader som det redegjøres for senere i denne rapporten.

Omfanget av de forholdene som påpekes i denne rapporten indikerer at verken styret eller den daglige ledelsen i banken har hatt tilstrekkelig oversikt over, eller kontroll på risikoen i virksomheten i henhold til finansforetaksloven § 13-5. Finanstilsynet finner det sterkt kritikkverdige at styret og administrasjonen ikke i tilstrekkelig grad har påsett at tidligere merknader er blitt tatt hensyn til.

Finanstilsynet registrerer at styret har iverksatt tiltak for å bedre styring og kontroll. Finanstilsynet peker på styrets ansvar, jf. finansforetaksloven § 8-6. Finanstilsynet ber styret vurdere om det er nødvendig med ytterligere tiltak.

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at bankens størrelse tilsier at den kan være sårbar ved fravær av nøkkelpersoner over lengre tid. Finanstilsynet har særlig merket seg at leder for økonomi og administrasjon, som også er banksjefens stedfortreder, har et stort ansvarsområde. Finanstilsynet noterer at styret løpende har vært oppmerksom og bevisst på at bankens størrelse innebærer en sårbarhet nettopp knyttet til fravær av nøkkelpersoner. Videre merker Finanstilsynet seg at dette også er bakgrunnen for at administrasjonen arbeider med å sikre at sentrale funksjoner i banken har en dublering, stedfortreder eller en løsning hvor det legges til rette for eller benyttes ekstern hjelp. Finanstilsynet noterer også at banken har utarbeidet en plan for hvordan oppgavene til leder økonomi og administrasjon kan erstattes ved ekstern hjelp.

Risikostyring og internkontroll

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på utfordringer knyttet til at ansvarlig for risiko- og compliancefunksjonen også har ansvar for andre oppgaver, samt en rekke verv. Finanstilsynet noterer at banken vil foreta vurderinger av om ansvaret for kontrollfunksjonene kan bidra til uheldige interessekonflikter med øvrig ansvar og verv. Finanstilsynet vil understreke viktigheten av at kontrollfunksjonen i andre linje er uavhengig, og har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å kunne gi ledelsen og styret et realistisk bilde av bankens vesentlige risikoer, gi adekvate anbefalinger og ved behov foreslå tiltak for å bringe risikoen innenfor fastsatt risikoappetitt.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Strategi og policies

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at styret bør vurdere klarere rammer for bedriftsmarkedet. I styret sitt svarbrev merker Finanstilsynet seg at styret har startet arbeidet med å etablere tydeligere rammer for bedriftsmarkedsporteføljen – og vil videreføre dette i forbindelse med det pågående strategiarbeidet.

Etterlevelse av strategi, policy og retningslinjer på kredittområdet

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at det i bankens kredittpolicy kommer klart frem at risikoen i BM skal være moderat, og at banken ifølge policy skal ha lav konsentrasjonsrisiko.

Finanstilsynet vurderte at utviklingen de siste årene ikke har vært i tråd med egen fastsatt kredittpolicy. Finanstilsynet noterer styrets vurdering om at utviklingen av risiko i bankens BM portefølje ikke har vært tilfredsstillende. Finanstilsynet ga uttrykk for at styret må etablere en akseptabel ramme for andel høyrisikoengasjementer, hvor også misligholdte og tapsutsatte engasjementer inngår (risikoklasse 11-12). Videre anbefalte Finanstilsynet styret å fastsette krav til porteføljekvalitet (PD), jmfør bankens profil om at kredittrisikoen skal være moderat.

I styrets svarbrev går det også frem at fullmakter for risikoklasse (RKL) 8-10 er trukket inn, slik at det kun er banksjef som har fullmakt i disse risikoklassene. Sett i lys av bankens store andel høyrisiko, inkludert misligholdte og tapsutsatte engasjementer (RKL 11 og 12), vurderer Finanstilsynet at beslutningsmyndighet i RKL 8-12 bør ligge hos styret inntil denne porteføljen er blitt redusert til et akseptabelt nivå.

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at konsentrasjonen av BM-engasjementer innenfor eiendomsdrift og utvikling av byggeprosjekter utgjør en risiko for banken. I styrets svarbrev går det frem at banken erkjenner at den har en noe høyere andel innenfor eiendomsdrift og utvikling av byggeprosjekter enn markedet for øvrig. Styret bekrefter i svarbrevet at banken arbeider med å ta ned eksponeringen på enkeltengasjementer utenfor bankens markedsområde i disse næringsgruppene.

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at banken i stor grad har BM-engasjementer utenfor eget definert kjerneområde (Ringerike, Jevnaker og Hole). Finanstilsynet vurderte at høy andel BM-eksponering utenfor kjerneområdet utgjør en risiko for banken, og Finanstilsynet stilte spørsmål om banken bør fastsette rammer for eksponering utenfor kjerneområdet. Finanstilsynet noterer av styrets svarbrev at banken vil fastsette tydelige rammer for geografisk eksponering i arbeidet med ny kredittpolicy.

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at manglende gruppering av engasjementer i den løpende myndighetsrapporteringen har gitt et uriktig bilde av enkeltkundekonsentrasjonen. Feilrapporteringen kan indikere at bankens kontrollrutiner for myndighetsrapportering er mangelfull. I styrets svarbrev fremgår det at banken har iverksatt tiltak og har gjennomgått kontrollrutinene mellom Eika Økonomiservice og banken. Finanstilsynet minner om at bruk av utkontrakterte løsninger er uten innvirkning på bankens plikter og ansvar for korrekt og rettidig myndighetsrapportering.

Finanstilsynet bemerket i foreløpig rapport at kredittpolicy redegjør for krav til lånevilkår (covenants) og tilhørende oppfølging. Finanstilsynet noterer av mottatte kredittsaker at anvendelsen av lånevilkår er begrenset eller utelatt, og at etablerte lånevilkår i liten grad følges opp. I styrets svarbrev opplyses det at lånevilkår skal vurderes på alle engasjementer større enn 5 millioner kroner. Videre noterer Finanstilsynet at styret vil følge opp dette i rapportering og gjennom stikkprøvekontroller som skal gjennomføres i et utvidet samarbeid med bankens revisor.

Overvåking og rapportering på kredittområdet

Finanstilsynet har merket seg at banken kvartalsvis rapporterer til styret om risikoutviklingen på de viktigste risikoområdene, inkludert kreditt.

I styrets svarbrev kommer det frem at styret over tid har fulgt utviklingen i kreditt risiko på BM og er av den oppfatning at risikoen er på et for høyt nivå. Finanstilsynet noterer at styret i svarbrevet presiserer at banken vil jobbe målrettet for å redusere risiko, og at det er en primær målsetning å redusere andelen BM-engasjement innenfor RKL 8-10. Finanstilsynet vil understreke at styret må fortsette arbeidet med å redusere andelen høyrisikokunder på BM-området.

Kredittbevilgningsprosessen

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at gjennomgangen av enkeltengasjementer under det stedlige tilsynet viste at kredittvurderingene i begrenset grad var basert på skriftlige vurderinger og analyser, både innen PM- og BM-segmentet. Finanstilsynet registrerer av styrets svarbrev at styret er opptatt av at grunnlaget for kredittbeslutninger er på et tilfredsstillende nivå sett i forhold til den aktuelle risiko i det enkelte engasjement, og at banken kontinuerlig jobber med å utvikle graden av skriftlighet og dokumentasjon knyttet til saksbehandling både på PM og BM. Videre noterer Finanstilsynet at for BM vil det i tiden fremover komme på plass ny og bedre funksjonalitet for kontantstrøm- og sensitivitetsanalyse, samt for innhenting av offentlig informasjon som regnskap. Finanstilsynet ber om at styret nøye følger opp nye BM-engasjementer, slik at de tilfredsstiller bankens gjeldene policykrav.

Finanstilsynet var i foreløpig rapport kritisk til at banken endret SIFO-tall i et stort antall av PM-sakene i 2018. Finanstilsynet vurderer at banken har endret SIFO-tallene for å forbedre inntrykket av kundens betjeningsevne. Finanstilsynet minner om at levekostnader normalt bør inkludere et tillegg utover SIFO-budsjettet som er tilstrekkelig stort til å ta hensyn til relevante utgiftstyper som ikke ligger inne i standardbudsjettet, som helsetjenester, feriereiser, gaver mv. I sitt svar skriver styret at det skal innarbeides nye rutiner i kreditthåndboka som vil innebære at det kun skal gjøres endringer som øker kostnader sammenlignet med SIFO-modellen. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at et lån ble gitt utover gjeldende fullmaktsramme. Finanstilsynet var videre av den oppfatning at denne saken ikke var i samsvar med bankens kredittpolicy. I styrets svarbrev blir det bekreftet at dette beklageligvis var et tilfelle hvor rutine hadde sviktet i forbindelse med etablering av et engasjement hvor tiden ble en kritisk faktor. Forutsatt sikkerhet kunne ikke etableres som forventet. Finanstilsynet forventer at styret iverksetter tiltak som sikrer etterlevelse av policy, rammer og rutiner.

Oppsummering kreditt risiko

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at i henhold til bankens policy for kreditt risiko skal banken ha moderat kreditt risiko. Finanstilsynet er fortsatt av den oppfatning at banken har en kreditt risiko som er høy. Finanstilsynets analyser indikerer at bankens utlånsporteføljer har svakere porteføljekvalitet enn andre banker.

Videre er Finanstilsynet av den oppfatning at banken har omgått bestemmelsene i boliglånforskriften gjennom udokumentert å forbedre likviditeten til PM-kunder, og på BM-området er det konstatert alvorlige brudd på kredittpolicy og fullmakter. Det er Finanstilsynets vurdering at banken også utviser en ikke ubetydelig risikovillighet i innvilgelsen av nye engasjementer, og at flere av problemengasjementene er utenfor bankens geografiske område.

Basert på analyse av samlet kredittportefølje og gjennomgangen av enkeltengasjementer er Finanstilsynet av den oppfatning at de individuelle nedskrivningene er for lave og ber styret foreta en fornyet vurdering av nedskrivningsbehovet. Med utgangspunkt i kvaliteten i bankens kredittportefølje ber Finanstilsynet banken også om å foreta en ny vurdering av behovet for gruppenedskrivninger (jf. utlånskriften § 2-3 annet ledd og § 2-4 første og tredje ledd).

Styring og kontroll av likviditetsrisiko

Likviditetsbuffer

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport om styrets vurdering av nivået på angitt krav til likviditetsbuffer regnet av bankens forvaltningskapital og av andelen av likviditetsbufferen som ikke kvalifiserer til bruk i LCR eller til sikkerhetsstillelse i Norges Bank. Finanstilsynet noterer av styrets svarbrev at styret ved neste revisjon av bankens likviditetspolicy vil erstatte kravet til likviditetsbuffer, slik at bankens likviditetsbuffer knyttes til minimumskrav til LCR og NSFR.

Innskuddsdekning

Finanstilsynet vurderte i foreløpig rapport at bankens likviditetsrisiko er høyere enn styrets vedtatte risikotoleranse om lav likviditetsrisiko og ba banken øke innskuddsdekningen. Av styrets svarbrev går det frem at banken vurderer flere forhold av betydning for bankens finansiering, hvor blant annet balansering av innskudd, langsiktig finansiering gjennom boligkredittselskapet og bruken av seniorobligasjoner bygger på en samlet vurdering av lønnsomhet og forhold knyttet til likviditetsrisiko. Finanstilsynet registrerer styrets opplysning om at bankens finansiering vil være et viktig tema i det fremtidige strategiarbeidet, og at styret vil vurdere å øke minimumsrammen for innskuddsdekning. Finanstilsynet vil i den forbindelse også be styret ha oppmerksomhet mot innskuddene som er dekket av innskuddsgarantiordningen. En høy andel innskudd dekket av sikringsordningen anses som positivt for banken fordi slike innskudd har vist seg å være stabile selv under stressede situasjoner.

Stresstester og simuleringer

Bankens stresstestforutsetninger på likviditetsområdet fremstår som relativt milde både sammenlignet med forutsetningene i blant annet LCR. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret vurdere forutsetningene i bankens stresstester. Finanstilsynet noterer av styrets svarbrev at forutsetningene i bankens stresstest vil vurderes i arbeidet med bankens risikorapport for 3. kvartal 2019.

Styring og kontroll av markedsrisiko

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport om styrets vurdering av hvilken risiko banken

er villig til å ta i forvaltningen av bankens likviditet, herunder om utnyttelsen av rammene for aksjer, egenkapitalbevis, ansvarlige lån, fondsobligasjoner og high yield-investeringer kan påregnes å bli fullt utnyttet. Finanstilsynet merker seg fra styrets svar at bankens markedsrisiko skal være moderat, og at styret ved neste revidering av policy for markedsrisiko vil vurdere en reduksjon av den totale rammen for disse instrumentene.

Finanstilsynet konstaterte i foreløpig rapport at banken hverken har ramme for spesifikk renterisiko (kredittspread) i bankporteføljen eller følger opp spreadrisiko i risikorapporteringen. Det fremgår av styrets svar at spreadrisiko og ramme ble rapportert kvartalsvis til styret til og med 1. kvartal 2016. Ved revisjon av policy i juni 2016 ble rammen for spreadrisiko erstattet av ramme for minimum rating på enkeltpapirer i tillegg til maksimal gjennomsnittlig kredittdurasjon for hver bransje. Dette ble kombinert med en kvartalsvis stresstest mot faktisk eksponering og ramme hvor administrasjonen følger opp tapsrisikoen på rentepapirer ut i fra en forventet spreadutgang per ratinggruppe per bransje. Finanstilsynet registrerer at styret anser at spreadrisikoen i bankporteføljen har blitt fulgt opp hele tiden, både i policy og i rapporteringen. Finanstilsynet kan av mottatte stresstester ikke se at spreadrisiko er beskrevet eller simulert i de kvartalsvise stresstestene. Det er Finanstilsynets vurdering at styret må påse at samlet spreadrisiko blir identifisert, vurdert, styrt, målt og rapportert.

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på viktigheten av konsistens mellom fastsatte rammer i policydokumentet og angitte rammer i risikorapporten. Finanstilsynet noterer at styret i forbindelse med overføringen av det helhetlige ansvaret for risikorapporteringen til risikocontroller vil være oppmerksom på konsistens mellom fastsatte rammer i policydokumentet og angitte rammer i risikorapporten.

ETTERLEVELSE AV HVITVASKINGSREGELVERKET

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på flere kritikkverdige forhold knyttet til bankens arbeid for bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering. Finanstilsynet noterer seg at det etter det stedlige tilsynet er igangsatt flere prosjekter og aktiviteter for å sikre etterlevelse av lovverket.

Banken hadde ikke oppdatert sin antihvitvasking- (AHV) policy etter ny hvitvaskingslov under tidspunktet for det stedlige tilsynet. Finanstilsynet vurderte at bankens gjeldende rutiner og retningslinjer på området var for generelle og lite operasjonelle. Dette ble også pekt på under stedlig tilsyn i 2013, hvor Finanstilsynet blant annet vurderte at malen fra samarbeidsgruppen (Eika) ikke i tilstrekkelig grad var tilpasset virksomheten i Hønefoss Sparebank. Finanstilsynet pekte på at utkast til ny AHV-policy også er for generell og lite tilpasset virksomheten. Finanstilsynet vurderte at bankens rutiner var mangelfulle, og at det ikke tydelig fremkommer hvilke tiltak som iverksettes for kunder med høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering. Banken har en liten administrasjon, og Finanstilsynet vurderte at kombinasjonen av få nøkkelpersoner i banken og manglende rutinebeskrivelser utgjør en risiko for bankens evne til å identifisere mistenkelig kundeadferd, noe som også reflekteres i bankens etterlevelse. Under det stedlige tilsynet fikk Finanstilsynet bekreftet at bankens egne kontrollrutiner i liten grad var dokumentert. Finanstilsynet pekte på at banken skal dokumentere sine AHV-rutiner og at rutinene skal være tilpasset virksomhetens art og omfang, jf. hvitvaskingsloven § 8. Banken skal også kunne påvise at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risikoen, jf. hvitvaskingsloven § 9. Finanstilsynet rettet kritikk mot at mangler på

hvitvaskingsområdet som ble pekt på i forbindelse med stedlig tilsyn for seks år siden, fortsatt ikke var fulgt opp. Finanstilsynets vurdering er at det på tidspunktet for stedlig tilsyn forelå brudd på hvitvaskingslovens §§ 8 og 9.

Risikovurdering

Risikovurderingen på AML-området skal blant annet gi styret et grunnlag for å fastsette risikotoleranse for mulig hvitvasking og terrorfinansiering. Bankens øvrige policy- og styringsdokumenter skal være utarbeidet i lys av denne. Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at det skal gjennomføres risikobaserte kundetiltak, basert på foretakets risikovurdering, med konklusjoner av hvilke kunde grupper som skal underlegges forsterkede kundetiltak.

Under tidspunktet for det stedlige tilsynet hadde banken etablert en matrise som identifiserer risiko og tiltak for ulike kundetyper, produkter og transaksjoner, men den hadde ikke gjennomført en helhetlig risikovurdering av egen virksomhet i tråd med lovens krav. Finanstilsynet viste til at hvitvaskingsloven § 7 blant annet innebærer at risikovurderingen skal dokumenteres, holdes oppdatert og stilles til rådighet for tilsynsmyndigheten. Av styrets svarbrev fremgår det at banken har vært av den oppfatning at risikomatrise med klassifisering av kundene tilfredsstiller kravene til risikovurdering. Banken har informert om at ny risikovurdering ble styrebehandlet sommeren 2019, og denne vil danne grunnlaget for ny policy, nye retningslinjer og rutiner. Finanstilsynet vurderer at banken ikke har etterlevd hvitvaskingslovens § 7.

Bruk av konstruerte kundenumre

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at banken har hatt omfattende bruk av konstruerte kundenummer. For kundegruppen med konstruerte kundenummer oppfordret Finanstilsynet bankens styre om å få oversikt over hvilke kundekontroller og tiltak som eventuelt var gjennomført og å fremskaffe nødvendig dokumentasjon, herunder identifisering av reelle rettighetshavere. I foreløpig rapport stadfestet Finanstilsynet at slik omfattende bruk av konstruerte kundenummer og manglende iverksatte tiltak er kritikkverdig, og det ble vist til viktigheten av å ha tilstrekkelig og oppdatert informasjon om kundene for å blant annet kunne vurdere omfanget og intensiteten av nødvendige kundetiltak. For eksisterende kunder som ble etablert lenger tilbake i tid, ble det vist til lovens § 24 om krav til løpende oppfølging (§ 14 i lov av 2009). Styret ble bedt om å vurdere behovet for ytterligere tiltak for å sikre etterlevelse av lovens krav til kundetiltak, jf. §§ 12 og 13, og løpende oppfølging av kundeforhold, jf. § 24. Finanstilsynet ba styret fastsette en detaljert plan for arbeidet med frist for ferdigstilling snarest. Finanstilsynet har notert seg at banken har redusert antall kunder med konstruerte kundenummer til et fåtall, og at konti for disse kundene er sperret i påvente av nødvendig dokumentasjon.

Manglende kundetiltak - legitimasjon og risikoklassifisering

Ved foretakets manglende dokumentering av legitimasjon foreligger det brudd på blant annet hvitvaskingsloven §§ 12 og 13. Finanstilsynet påpeker at plikten til å identifisere kunder ikke er et nytt krav i hvitvaskingsloven av 2018. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken ikke har ryddet ferdig i gammel portefølje, og vurderer at det samlede innskuddsvolumet fra kunder uten gyldig legitimasjon øker alvorligheten av manglende etterlevelse. Finanstilsynet viser til brev av 11. oktober 2010 med vedlegg hvor det ble uttrykt en forventning om at foretakene utarbeidet handlingsplaner og vedtok tidsfrister for løpende oppfølging av porteføljen etablert både før og etter april 2009. For øvrig trådte første hvitvaskingslov i kraft for femten år siden, og før den tid fantes tilsvarende regler i finansieringsvirksomhetsloven. Det er videre brudd på hvitvaskingsloven at kunder ikke er risikoklassifisert, ettersom banken ikke kan igangsette tilstrekkelige og korrekte kundetiltak uten å vite hvilken risiko kunden utgjør. Banken har informert Finanstilsynet om at det ikke finnes dokumentasjon for utført kundetiltak på største innskudd på PM og BM i kundegruppen med konstruerte kundenummer. Finanstilsynet vurderer at dette innebærer flere brudd på hvitvaskingsloven, herunder hvitvaskingslovens §§ 9, 10, 11(1), 12, 13 og 24.

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på en kunde med et mistenkelig transaksjonsmønster. Vedkommende betalte ned på privat boliglån med kontanter, og benyttet ikke øvrige tjenester i banken. Dokumentasjon som ble innsendt i forbindelse med det stedlige tilsynet, indikerte at vedkommende ikke var flagget i bankens AHV-system, og det kunne ikke dokumenteres at kunden var rapportert til Økokrim. Det ble ikke gitt informasjon under det stedlige tilsynet som bidro til å redusere mistanken, og Finanstilsynet besluttet å rapportere kunden til Økokrim. I foreløpig rapport vurderte Finanstilsynet at den konkrete saken bidro til å illustrere at banken ikke har rutiner, kompetanse eller systemer til å fange opp mistenkelig kundeferd. Finanstilsynet pekte samtidig på viktigheten av skape en kultur i banken som inkluderer en felles forståelse av mistenkelig adferd hos kundene. Finanstilsynet noterer at banken har endret praksis når det gjelder kontantinnskudd og at kunden nevnt ovenfor er rapportert til Økokrim. Styret har i sitt svar ikke kommentert den generelle merknaden om bankens evne til å fange opp mistenkelig kundeferd. Saken utgjør etter Finanstilsynets vurdering et brudd på hvitvaskingslovens §§ 24 (1) og 25.

Myndighetsrapportering

Finanstilsynet understreker i foreløpig rapport at det enkelte finansforetak har ansvar for å sørge for korrekt og rettidig myndighetsrapportering og ba om en klargjøring av avvikende opplysninger knyttet til konstruerte kundenummer. I desember 2018 rapporterte banken at den hadde langt færre kunder med konstruerte kundenummer enn hva som var reelt. Under det stedlige tilsynet fikk Finanstilsynet opplyst at årsaken til det store avviket var at Eika-systemet ikke hadde fanget opp alle relevante kunder i forbindelse med rapporteringen. Finanstilsynet rettet kritikk mot at banken så sent som desember 2018 hadde begrenset oversikt over eget omfang av konstruerte kundenummer, da det er banken selv som sitter med det endelige ansvaret for etterlevelse av kravene i hvitvaskingsregelverket.

Gjennomgang av stikkprøvekontroll

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at banken ikke hadde utført kundetiltak i henhold til kravene fastsatt i hvitvaskingslovens §§ 12 og 13 for de største innskyterne med konstruerte kundenummer. Finanstilsynet presiserte at det er grunnlag for å konkludere med at banken har

mottatt innskudd uten å ha foretatt nødvendige undersøkelser for å avkrefte om midlene kunne knyttes til kriminell aktivitet.

Videre fant Finanstilsynet at det manglet gyldig legitimasjon for enkelte rettighetshavere på BM, samt en PM-kunde. *Finanstilsynet finner det kritikkverdig at dokumentasjonen er mangelfull, særlig i lys av PM kundens store innskudd og høye hvitvaskingsrisiko. Finanstilsynet understreker viktigheten av å gjennomføre fullstendige kundetiltak, og da særlig for kunder underlagt forsterkede kundetiltak.*

Avslutning

Tilsynet avdekket en rekke kritikkverdige forhold. Finanstilsynet minner om styrets plikter etter finansforetaksloven, herunder plikten til å sørge for at virksomheten drives forsvarlig og i tråd med god forretningsskikk. Finanstilsynet minner også om styrets ansvar for bankens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Tilsynet avdekket at bankens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket var svært mangelfull. Finanstilsynet vil komme tilbake til dette i egen sak.

Banken bes innen 20.12.2019 oversende en oversikt som viser status for gjennomføringen av alle tiltak som er omtalt i styrets svarbrev, samt beskrivelse av tiltak som er gjennomført på bakgrunn av Finanstilsynets endelige merknader. Finanstilsynet vil på bakgrunn av denne rapporten vurdere om det skal gjennomføres et oppfølgingstilsyn i løpet av 2020. Finanstilsynet vil i 2020 fastsette et pilar 2-krav for banken.

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt til ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Øystein Moen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.